

OBCIAŻYĆ (43) *vb pf*

o jasne.

W *inf*: obciążyć (7), obciężyc (2); obciążyć *Calag*, *SkarŻyw*, *WyprPl*, *SarnStat*; obciężyc *Calep*; obciążyć : obciężyc *Mqcz* (3:1). ♦ W pozostałych formach: obciąż- (32), obcięż- (1) *KochTarn*, obci(o)ż- (1).

inf obciążyć (7), obciężyc (2). ♦ *fut* 1 sg obciążę (1). ♦ 3 sg obciąży (2). ♦ 3 pl obciążą (2). ♦ *praet* 1 sg m obciążyłem, -m obciążył (2). ♦ 2 sg m -eś obciążył (1). ♦ 3 sg m obciążył (5). *f* obciążyła (2). *n* obciążyło (1). ♦ 3 pl m pers obciążyli (2). *subst* obciążyły (3). ♦ *con* 1 sg m bym obciążył (1) *CzechEp*, bych obciążył (1) *WujNT*. ♦ 3 sg m by obciążył (2), by obciążeł (1); -ył *WujNT*; -ył : -eł *Oczko* (1:1). ♦ 1 pl m pers byśmy obciążyli (4), bychmy obciążyli (1); byśmy *BudBib*, *WujNT* (2); byśmy : bychmy *BibRadz* (1:1). ♦ *impers praet* obciążono (2); -ono (1), -(o)no (1). ♦ *part praet act* obciążywszy (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI – XVII w.

1. Włożyć ciężar; przynieść czymś ciężkim; *gravare, onerare Calag; gravidari Calep* [w tym: kogo, co (32)] (34) : *Calag* 76b; które^{go} [krzyża] on okrutny łańcuch ná fzyię ie^{go} naświętfzą włożyli/ y wielkim gwałtem obciążyli. *SiebRozmyśl* 14.

obciążyć czym (5): *RejPs* 155v; Tám mu pętá na nogi ciężkie włożono Y żelazem niezłomnym grzbiet obciążono. *KochPs* 158; *SkarŻyw* 353; Głowę iego cierniową koroną zbodżiono. A z miáltá go prowadząc krzyżem obciążono. *LatHar* 307. *Cf Zwrot*.

Zwrot: »brzemieniem obciężyc« (1): *Graudari – Brzemieniem obciezic. Calep* 465a.

Przen [kogo] (8) :

obciążyć czym (6): Bowiem Bog nic wcielznieyfzego nad myfl człowieku nie dał, którą gdi człowiek rofkofzą obciąży, tedy ona nie może fwey wolności pożywać. *BielŻyw* 39; śmierć [...] cię z tak łałkawy m oycem roździliłá/ A zbáwiwfzy wefela/ fmutkiem obciężiła? *KochTarn* 73. *Cf Zwroty*.

Zwroty: »niewolą [czego] obciążyć« (1): pan Chrzęścianow fwoich i przed fwoiem przyściem poganow ktorzy weń v wierzyli/ niewolą żydowfkich ceremoniei/ świat i infzych wftów takowych nieobciążył *MurzNT* 56.

»obciążyć [kogo] przysięgami« = *zmusić kogoś do złożenia przysięgi* (1): Ale gdym potym do nich przyfzedł/ obciążyli mię przyfięgami/ [...] przeciw bogv/ y fvmnieniv memv/ A gdym ich nieczinił [na wieczne siedzenie mię skazali] żem przeciw panv bogv/ pífmv fwiętemv/ y fumnieniv memv/ według ich Sentencie nie przyfięgał *SekIWyzn* g3v.

»sumnieniem, na sumnieniu [kogo] obciążyć« = *obudzić w kimś poczucie odpowiedzialności* (1:1): *Obstringere religione, Ciáfne fumnienie komu vczynić/ álbo obciążyć go ná yego fumnieniu/ boyaźnią bożą go przeftárfzyć. Mqcz* 422a; *PowodPr* 20.

Szereg: »obciążyć abo ku nakładu przywodzić« (1): O którym áczby m iefzcze miał wiele piáfć: ále y temu co przekaża folguię: żeby m nie rad nikogo obciążył/ ábo ku nakładu wielkiemu przywodził *CzechEp* 415.

a) O grzechu (1) :

Zwrot: »jarzmem grzechu obciążyć« (1): RAcz to dąć/ [...] wŕzechmogący Boże/ áby iednorodnego Syná twego nowe przez ciáło národzenie nas wyŕwobodziło/ ktore łtárowieczne niewoľstwo/ iárzmem grzechu obciążyło. *LatHar* 398.

a. *Stać się ciężarem, stanowić obciążenie [kogo, co] (15)*: Z Tátor konie miewáią rowne Báchmáci/ Obciąży go bez miáry zbroiá káftániki. *BielSjem* 34.

obciążyć komu co (2): Trawá/ [...] ręki nie nápełniá Zeńcowi ochotnemu: Ani łoná obciążyła Nofzarzowi pilnemu. *KochPs* 193; *WyprPl* Bv.

Przen (13):

a) *O grzechu (5)*:

Zwrot: »jako ciężkie brzemię obciążyć« [*szyk zmienny*] (3): Abowiem grzechy moje przewyľły głowę moię/ á iako brzemię ciężkie obciążyły mnie [*et sicut onus grave gravate sunt super me*]. *WróbŻółt* 37/5 [*przekład tego samego tekstu (2)*] *Leop Ps* 37/5; *LatHar* 162.

b) *Sprawić kłopot, narazić na wydatki; gravare PolAnt, Vulg; supergravare PolAnt; ingravare, onerare, esse gravem a. onerosum Vulg [kogo] (10)*: *BibRadz* 2.Reg 13/25, 1.Thess 2/9; oto teraz łtrzyżyny v sľugi twe^{go} niech przyidzie proľę krol y sľudzy ie^{go} do sľugi łwego. Y rzekł krol do Awłzalomá/ nie fynu moy nie poydziem teraz wľyľcy/ żebyľmy cię nie obciążyli *BudBib* 2.Reg 13/25; A będąc v was/ y ćierpiąc niedoľtátek/ nie obciążyłem nikogo: ábowiem niedoľtátek moy záložyli brácia ktorzy przyľzli z Mácedoniey *WujNT* 2.Cor 11/9; ániľmy chlebá dármo od ktorego pożywáli/ ále z pracá y z vtrudzeniem w nocy y we dnie robiąc/ ábyľmy ktorego z was nie obciążyli. *WujNT* 2.Thess 3/8, 2.Cor 2/5, 12/14, 16, 1.Thess 2/9, Bbbbbbb3v.

b. *Spowodować poczucie ciężkości wewnątrz ciała (3)*: czaľu łpania naczyńi łie wnátrz wiele wilgotnoľci kthorich ciepło nie łtrawi, á takie chcąc wynidz richło, wľtępiuá na wierzch ciáła á tak wľzitkie łtawy obciążá *GlabGad* L2v; *Oczko* 24v.

obciążyć czym (1): obiáď niź wieczerzá/ niechay mnieyľzy bywa: á to dla tego/ áby obiáďem wielkim/ náтуры nie obciążeł *Oczko* 24v.

2. *Uczynić ciężkim; przen [co] (3)*:

Zwroty: »obciążyć jarzmo [na kogo]« = *uczynić poddanym (1)*: Ale y te rzeczy złe kthore Krol Demetrys vczynił przeciľwko Żydom/ piľáľiľmy iemu te łłowá Przecześ obciążył iarzmo thwe ná przyiáćiele y towarzysľie náľľe Żydy [*Quare gravasti iugum tuum super amicos nostros et socios Iudaeos*]? *Leop* 1.Mach 8/31.

»obciążyć serce swoje« = *zaciąć się w uporze (1)*: Widząc Fáráo że mu dano othpocżynienie/ obciążył ferce łwoie [*ingravavit cor suum*]/ y nie vľluchał ich/ iáko był przykazał Pan. *Leop Ex* 8/15.

»sumnienie [komu] obciążyć« (1): A gdy mu [*bies Lutrowi*] łumnienie chciał obciążyć/ częľto ták do niego mowił: Dyable iam teź w portki náplwał/ etc. *ReszPrz* 51.

3. *Náložýć obowiázek, zobowiázac do łwiadczeń, danin; onerare Mącz; aggravare PolAnt [kogo, co [spoľeczność ludzká]] (5)*:

obciążyć czym (3): *Mącz* 264b; Newuchad-recár krol Bawelľki obciążył rycerľtwo łwe sľuźbá wielká (*marg*) wľ: Zniewolił rycerľtwo łwe niewoľá. (–) okoľo Coru *BudBib Ez* 29/18; *SarnStat* 897.

W przeciwstawieniu: »ulżyć ... obciążyć« (1): BO nie będzie zácímion ná kogo to včíśnienie (przyidzie) wedle czáfu pierwszego (gdy nieprzyjaciel) vlzył [*qui alleviare fecit*] ziemi Zewulonowej y ziemi Náftálego/ lecz potomny obciążył (ie) [*et ultimo aggravari fecit*] drogą morfką/ zá Iordanem *BudBib Is* 9/1.

Szereg: »obciążyć albo obowiązać« (1): Omnes haeredes ornare legatorum praestatione, Zośtawić álbo vkázác na dziedzicach długi odkazáne/ obciązić álbo obowiązać ye áby byli winni pláćić nie máło długów odkazáných. *Mqcz* 419c.

4. Oskarżyć [co [= o co]] (1) : [*komisarze króla zjehawszy się z komisarzmi wojewody wołoskiego*] naprzod krziwdi poddanich nafich przeloza y obczyaza. thak yako banda rozvmyec z wedlye potrzebi rzeczi. *LibLeg* 11/132.

Formacje współrdzenne cf CIĘŻYĆ.

Cf **OBCIĄŻENIE, OBCIĄŻONY, OCIAŻYĆ**

LW